

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК

АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я

Науковий журнал

*Виходить 4 рази на рік
Видається з березня 1997 р.*

Випуск 4 (81) 2014

Миколаїв
2014

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №19669-9469ПР від 11.01.2013 р.

Згідно з Постановою ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3 видання включено до переліку фахових видань.

Головний редактор: В.С. Шибанін, д.т.н., проф., чл.-кор. НААНУ

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н, проф.
К.М. Думенко, д.т.н., доц.
В.П. Клочан, к.е.н., доц.
М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.
В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потриваєва, д.е.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шибаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишневіська, д.е.н., проф.; А.В. Ключник, д.е.н., доц.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.В. Скрипнюк, д.ю.н., проф.; О.Д. Гудзинський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.І. Топіха, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; В.С. Дога, д.е.н., проф. (Молдова).

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; К.В. Дубовенко, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будаков, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; В.П. Лялякіна, д.т.н., проф. (Росія).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; А.С. Патрева, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН України; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; В.А. Захаров, д.с.-г.н., проф. (Росія); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; А.К. Антипова, д.с.-г.н., проф.; В.І. Січкач, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; В.Я. Щербатов, д.с.-г.н., проф.; Майкл Бьоме, проф. (Німеччина); А.С. Добишев, д.т.н., професор (Республіка Білорусь).

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 3 від 25.11.2014 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,

Миколаївський національний аграрний університет,

тел. 0 (512) 58-05-95, <http://visnyk.mnau.edu.ua>, e-mail: visnyk@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний аграрний університет, 2014

ЩОДО ДОПОВНЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОЩУВАННЯ БАГАТОРІЧНИХ ТРАВ

Н. В. Цуркан, аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

У статті доведено необхідність доповнення показників економічної ефективності вирощування багаторічних трав грошовими еквівалентами підвищення ґрунтової родючості та нагромадження азоту в ґрунті.

Ключові слова: багаторічні трави, сіно, азот, гумус, економічна ефективність, грошовий еквівалент.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізаційних перетворень питання екологічної безпеки потребують поглибленого аналізу. Ефективність виробництва продукції необхідно гармонізувати в економічному, екологічному та соціальному аспектах. Комплексність такого оцінювання сприятиме налагодженню процесу виробництва з досягненням оптимальних його результатів. Суттєве значення в поліпшенні вищенаведених напрямів ефективності сільськогосподарського виробництва відіграє вирощування багаторічних трав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань економічної ефективності виробництва продукції багаторічних трав, напрямкам її підвищення присвятили праці такі вітчизняні вчені, як А. А. Бабич-Побережна, С. П. Голобородько, І. Т. Кіщак, В. Я. Месель-Веселяк, В. Ф. Петриченко, П. Т. Саблук, І. І. Червен, А. В. Черенков та інші.

Метою завдання є обґрунтування необхідності введення до переліку показників економічної ефективності вирощування багаторічних трав грошових еквівалентів підвищення ґрунтової родючості та нагромадження біологічного азоту в ґрунті.

Викладення основного матеріалу дослідження. Відповідно до загальноприйнятих європейських правил одним з основних напрямів подальшого економічного розвитку сільського господарства України є відновлення родючості ґрунтів як важливого ресурсу національних земельних фондів. Ефек-

© Цуркан Н. В., 2014

тивне вирощування багаторічних трав – найбільш перспективний шлях досягнення аграріями першорядних стратегій: подовження терміну життєздатності ґрунту, отримання високих урожаїв основних сільськогосподарських культур та, як підсумок, можливість розширеного відтворення виробництва за рахунок збільшення прибутків [1].

Водночас, аналіз структури посівних площ свідчить про істотні порушення правил розміщення сільськогосподарських культур. Так, у 2009 р. на ланах південного Степу України (Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області та Автономна республіка Крим) під зернові та зернобобові культури господарствами було відведено 62,3% площ у загальній посівній площі, під технічні – 28,4%, під кормові культури – 4,4%. У 2012 р. питома вага площ технічних культур збільшилася до 32,8% у загальній посівній площі за рахунок зменшення площ під зерновими та зернобобовими культурами (до 57,8%) [2].

Площі багаторічних трав для виробництва сіна та зеленої маси на півдні зменшилися у 2012 р., порівняно з 2009 р., на 12,6%, проти 2005 р. – більш ніж втричі. Частка площ багаторічних трав у загальній посівній площі на Півдні у 2012 р. становила 1,6%, що не відповідає рекомендованій науковій нормі для товарної сівозміни (8-10%).

Внаслідок зменшення площ під травами спостерігається істотне погіршення стану ґрунтів. Якщо взяти до уваги, що багаторічними травами повинно бути засіяно як мінімум 8% загальної площі, то, як видно з даних таблиці, чітко простежується нестача таких площ за роками. У 2001 р. орієнтовні втрати екологічно чистого азоту в усіх категоріях господарств півдня складала 179,2 млн грн, сукупної енергії – 1666,0 ТДж, а в 2012 р. вони досягли рівня 337,6 млн грн та 3138,1 ТДж.

Властивість багаторічних бобових трав фіксувати азот у ґрунті дозволяє вважати його специфічним видом їх продукції та трансформувати його накопичення у натуральному виразі в грошовий завдяки визначеним критеріям.

Крім цього, залишаючи після себе кореневу масу і поживні рештки, багаторічні трави сприяють накопиченню гумусу та мінеральних елементів живлення рослин [3].

**Втрати екологічно чистого азоту та сукупної енергії
за зменшення площ під багаторічними травами
в усіх категоріях господарств Півдня України**

Показник	Роки			
	1990	2001	2005	2012
Відхилення площ від науково обґрунтованої норми, тис. га	84,8	-238,0	-368,5	-448,3
Втрати:				
азоту, млн грн	-63,9	179,2	277,5	337,6
сукупної енергії, ТДж	-593,6	1666,0	2579,5	3138,1

У подальшому нагромаджені травами елементи живлення будуть використані наступними культурами сівозміни.

З огляду на вищенаведене, вважаємо доцільним до економічних показників долучити грошові еквіваленти підвищення ґрунтової родючості, зміст яких полягає в оцінці накопиченого після використання багаторічних бобових трав у ґрунті гумусу та синтезованого азоту. При розрахунку даних показників суттєвими чинниками виступають ціна гною як фактична матеріальна передумова утворення гумусу, азотних добрив та урожайність культури, що накопичує азот і гумус. При цьому доцільним є використання ціни азотних добрив, що склалася на період сіви переважної більшості культур, і саме того виду туків, які застосовуються у даному господарстві.

Таким чином, для визначення грошового еквівалента підвищення ґрунтової родючості нами запропоновано використовувати таку формулу:

$$GE_{гр} = U \times K_r \times C_r, \quad (1)$$

де $GE_{гр}$ - грошовий еквівалент підвищення ґрунтової родючості, грн/га; U - урожайність сіна, ц/га; K_r - коефіцієнт переведу гною в гумус; C_r - ціна гною, грн/ц.

Для розрахунку грошової оцінки синтезованого у ґрунті азоту застосовується формула:

$$GE_{Nr} = U \times K_N \times C_d, \quad (2)$$

де GE_{Nr} - грошовий еквівалент нагромадження азоту, грн/га; U - урожайність сіна, ц/га; K_N - коефіцієнт переведу врожаю сіна в азот; C_d - ціна 1 ц д.р. азотних добрив, грн/ц.

Коефіцієнти K_r та K_N коригують величину показників залежно від природно-кліматичної зони, в якій вирощуються багаторічні бобові трави. Для їх розрахунку використано результати досліджень вчених-рослинників, які вивчали розвиток надземної маси трав та формування їх кореневих систем у різних регіонах та умовах зволоження.

Так, для півдня України за формування надземної повітряно-сухої біомаси люцерни, як однієї з розповсюджуваних культур цього регіону, на рівні **32,0** ц/га баланс гумусу за **3** роки життя люцерни складав **1,56** т/га [4], або **5,2** ц/га гумусу за **1** рік. Отже, при формуванні врожаю **1** ц сіна у ґрунті на **1** га накопичується **0,1625** ц гумусу (**5,2** ц/**32,0** ц).

Запорізькі вчені розраховували, що для утворення **1** ц гумусу необхідно приблизно **17,2** ц гною [5].

Визначимо для південного регіону коефіцієнт переводу з гумусу в гній (K_g): **17,2** × **0,1625** = **2,8**.

Скориставшись даними про урожайність сіна в досліджуваній зоні, було встановлено, що грошовий еквівалент підвищення ґрунтової родючості при виробництві сіна у середньому за **2009-2012** рр. складав **736,5** грн у розрахунку на **1** га посівної площі.

Перерахунок отриманої на півдні урожайності зеленої маси багаторічних трав (вологість якої у середньому складає **80%**) на урожайність сіна (вологістю **18%**) проведено згідно з формулою:

$$K = Y \times \frac{(100 - B_{зм})}{(100 - B_c)}, \quad (3)$$

де K – вихід сіна, т/га; $B_{зм}$ – вологість зеленої маси, %; B_c – вологість сіна, %; Y – урожайність зеленої маси, т/га.

Отже, вихід сіна з **1** т зеленої маси складає **0,24** т [(**100-80**):(**100-18**)]. При цьому додатково необхідно враховувати, що в середньому втрати урожаю при заготівлі сіна коливаються на рівні **20%**. За формулою **1** встановлено, що найбільше утворилося гумусу в ґрунті під посівами багаторічних трав на зелену масу у **2011** р. – **765,1** грн/га.

$$765,1 \text{ грн} / \text{га} = 133,0 \text{ ц} / \text{га} \times 0,24 \times \frac{(100\% - 20\%)}{(100\%)} \times 2,8 \times 10,7 \text{ грн} / \text{ц},$$

де **133,0** – урожайність зеленої маси, ц/га; **0,24** – коефіцієнт переводу зеленої маси в сіно; **20** – втрати сіна при заготівлі, %; **2,8** – коефіцієнт переводу гною в гумус для півдня; **10,7** – ціна гною, грн/ц.

У середньому за **2009-2012** рр. грошовий еквівалент підвищення ґрунтової родючості становив **588,2** грн/га.

З джерела [4] також відомо, що за врожайності сіна люцерни **32,0** ц/га в **0-100** см шарі ґрунту нагромаджується **243,6** кг біологічного азоту за три роки життя люцерни, тобто кожного року може накопичуватися **81,2** кг/га азоту. Таким чином, при формуванні врожаю **1** ц сіна люцерни у ґрунті на **1** га накопичується: **0,812** ц : **32,0** ц = **0,025** ц азоту, що приймемо за коефіцієнт переводу врожаю сіна в азот (K_N) для півдня.

Покупці завжди отримують інформацію як про вартість певного виду добрив, так і про вміст в ній елементів живлення. Наприклад, вартість **1** ц азотних добрив (аміачної селітри) у **2012** р. складала **320** грн. Відомо, що в **100** кг цього добрива міститься **34,4** кг д.р. азоту, тобто в **1** ц – **0,344** ц азоту. Встановимо ціну **1** ц д.р. азоту (I_N): **320** грн/ц : **0,344** ц д.р. = **930** грн.

Наприклад, урожайність сіна в господарстві у середньому за три роки використання трав складала **30,0** ц/га. Таким чином, у метровому шарі ґрунту накопичено азоту у вартісному виразі на суму **698** грн/га (**30,0** ц/га \times **0,025** \times **930** грн/ц).

Користуючись цими розрахунками при економічній оцінці виробництва сіна багаторічних трав, доцільно до прибутку з одиниці площі додати ще й вартість синтезованого травами азоту, до того ж екологічно чистого. При цьому зазначену суму доцільно відносити до статті витрат «добрива» наступної за травами культури.

Встановлено, що на півдні України у середньому за **2009-2012** рр. грошовий еквівалент нагромадження азоту в ґрунті на **1** га при виробництві сіна склав **517,8** грн, зеленої маси – **413,5** грн. Надходження біологічного азоту на всю площу посівів багаторічних трав у зоні південного Степу у середньому за цей період склало **56,7** млн грн.

Висновки. Розбалансованість основних галузей сільсько-господарського виробництва потребує інноваційних підходів до удосконалення методології визначення ефективності виробництва аграрної продукції, зокрема багаторічних трав, спрямованої на комплексність їх оцінювання в еколого-економічно-соціальному аспекті. Розширення асортименту видів продукції багаторічних трав біологічним азотом надасть можливість визначення грошового еквіваленту його нагромадження в ґрунті. В сукупності з визначенням грошового еквіваленту підвищення ґрунтової родючості ці показники забезпечують більш глибоке усвідомлення взаємодії економічного та екологічного факторів. Адже вирощування багаторічних трав здатне забезпечити відновлення природної родючості ґрунтів та отримання виробником додаткових коштів на розширення можливостей господарювання з високим рівнем окупності поточних витрат.

Список використаних джерел:

1. Нагайчук В. В. Основні резерви зниження витрат сільськогосподарського підприємства / В. В. Нагайчук, Т. В. Порицька // Наука й економіка. — 2012. — № 1 (25). — С. 146—149.
2. Tsurkan N. The necessary directions of development of production of perennial grasses in the South of Ukraine [Електронний ресурс] / Natalya Tsurkan // Banat's Journal of Biotechnology. — May, 2014. — Vol. 9. — P. 30—33. — Режим доступу : <http://www.bjbabe.ro/category/volume-1-may/volume-9-may/page/2/>.
3. Чипляка С. П. Насінництво багаторічних трав [Електронний ресурс] / С. П. Чипляка, М. В. Подлесний // Агробізнес сьогодні. — 2013. — № 5 (252). — Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua/2010-06-11-12-53-00/1506-2013-04-08-12-29-02.html>.
4. Антипова Л. К. Виробництво насіння люцерни в Степу України / Л. К. Антипова // Миколаїв : МДАУ, 2009. — 227 с.
5. Маркін О. М. Родючість ґрунтів Запорізької області – минуле і сьогодення / О. М. Маркін, О. В. Головченко, С. Р. Михайлова // Наук. праці : наук.-метод. журнал. Екологія. — Миколаїв : МДГУ ім. П. Могили, 2008. — Т. 81. — Вип. 68. — С. 21—23.

Н. В. Цуркан. Дополнение показателей оценки эффективности выращивания многолетних трав.

В статье доказана необходимость дополнения показателей экономической эффективности выращивания многолетних трав денежными эквивалентами повышения почвенного плодородия и накопления азота в почве.

N. Tsurkan. The additional indicators of perennial grasses' cultivation effectiveness assessment.

In the article the necessity of the economic addition indicators is shown. It is necessary to create new terms of money equivalents, which influences the efficiency of perennial grasses' cultivation for the soil fertility and nitrogen accumulation in the soil.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ТА ОЦІНКИ НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНОГО ПРОФІЛЮ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

О. І. Мельник, аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто існуючі методичні підходи щодо формування науково-інноваційних профілів. Обґрунтовано систему показників та визначено алгоритм побудови науково-інноваційного профілю аграрного сектора економіки. Наведено науково-інноваційні профілі аграрного сектора економіки регіонів-лідерів України.

Ключові слова: аграрний сектор, інноваційне підприємництво, науково-інноваційний профіль, інновації, інноваційна активність.

Постановка проблеми. Визначальними чинниками розвитку суспільства в процесі його історичного розвитку стали наукові дослідження, поширення знань, технологій та інновацій. І на сьогодні розвиток та структурно-інноваційна перебудова економік все більшої кількості країн світу здійснюється в площині розбудови економіки знань (суспільства знань). Визначальна роль при цьому належить інноваційному підприємництву, завдяки якому відбувається перетворення новацій в інновації (інноваційну продукцію). За цих умов важливим є здійснення порівняльної оцінки науково-технічного потенціалу країни (регіону, галузі) та інноваційної активності, тобто формування науково-інноваційних профілів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти щодо методики побудови науково-інноваційних профілів, оцінки науково-технічного й інноваційного потенціалу регіонів присвячено роботи таких науковців, як А. Золотухіна [1], Л. Лігоненко [2], А. Фролов [3] та ін. При цьому залишаються не вирішеними питання щодо узагальнення методичних підходів до формування інноваційних профілів як країни в цілому, так і аграрного сектора економіки зокрема.

Мета статті – обґрунтувати систему показників і визначити алгоритм формування науково-інноваційного профілю аграрного сектора економіки України та її регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. На етапі створення інновацій найчастіше використовують критерії і показники, що характеризують витрати на їх створення (фінансові, трудові та ін.) і результати від створення (наприклад, кількість отриманих патентів, кількість нових сортів рослин і порід тварин тощо). При цьому одним із інструментів порівняльного статистичного аналізу науково-технічного потенціалу та інноваційної активності є формування інноваційних (науково-інноваційних) профілів.

Дві міжнародні організації, діяльність яких пов'язана зі збором та аналізом статистичних даних про науково-технічний та інноваційний розвиток країн світу, – Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) – публікують щорічно науково-інноваційні профілі країн, які наочно характеризують рівень їх науково-інноваційного розвитку. Показники, що наведені у виданні ЮНЕСКО, характеризують переважно науково-технічний потенціал країни (регіону) [4]. Перелік показників, запропонованих ОЕСР, є значно ширшим і дозволяє охарактеризувати як наукову, так й інноваційну складові профілів різних країн [5].

Окремі підходи щодо формування інноваційних профілів були запропоновані російськими вченими А. Золотухіною й А. Фроловим. Так, А. Золотухіна для оцінки науково-інноваційного профілю розвитку Росії та її регіонів пропонує наводити показники за п'ятьма блоками: освітній, кадровий, організаційний, фінансовий, результативний [1, с. 44].

А. Фролов наводить такі показники для оцінки інноваційного профілю: питома вага організацій, що виконують наукові дослідження; питома вага персоналу, зайнятого науковими дослідженнями; питома вага дослідників, що мають науковий ступінь; витрати на наукові дослідження відносно ВРП (валовий регіональний продукт); кількість виданих патентів; кількість передових технологій; інноваційна активність організацій; витрати на технологічні інновації; ВРП на душу населення; інвестиції в основний капітал; кількість аспірантів і докторантів; кількість комп'ютерів з доступом в Інтернет;

експорт технологій; імпорт технологій; питома вага населення з вищою освітою; обсяг інноваційних товарів і послуг [3, с. 10].

У статистичних збірниках України щодо обстеження інноваційної діяльності наведено показники лише по підприємствам промисловості. Підприємства ж аграрного сектора економіки окремо не представлені, хоча забезпечують вагомую частку у валовому внутрішньому продукті країни.

Відтак, узагальнюючи досвід ОЕСР, ЮНЕСКО, методологію А. Золотухіної та спираючись на показники вітчизняних статистичних управлінь, нами розроблено методіку формування науково-інноваційного профілю аграрного сектора економіки України та її регіонів. Вважаємо, що доцільно формувати науково-інноваційний профіль регіонів за 17 показниками, згрупованими у 5 блоків, що характеризують насамперед науково-технічний, інноваційний потенціал в системі «вхід-вихід» («ресурси-результат»).

Показники, що характеризують ресурси, сформовано у чотири блоки:

1. Освітній блок: В1 – вища освіта та професійна підготовка (розрахована складова №5 індексу конкурентоспроможності регіонів України, яка враховує охоплення середньою освітою (%), охоплення вищою освітою (%), якість системи освіти, якість викладання математики та природничих наук, якість шкіл менеджменту, доступ до Інтернету в учбових закладах, доступність дослідницьких та освітніх послуг, підвищення кваліфікації персоналу в регіонах України) [6]; В2 – кількість аспірантів (с/г науки) на 1 тис. осіб економічно активного населення регіону; В3 – кількість докторантів (с/г науки) на 10 тис. осіб економічно активного населення регіону;

2. Кадровий блок: К1 – кількість працівників наукових організацій (с/г науки) на 1 тис. осіб економічно активного населення регіону; К2 – кількість докторів наук, зайнятих в економіці області (с/г науки) на 10 тис. осіб економічно активного населення регіону; К3 – кількість кандидатів наук, зайнятих в економіці області (с/г науки) на 1 тис. осіб економічно активного населення регіону;

3. Організаційний блок: **O1** – питома вага підприємств та організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи (с/г науки) у загальній кількості сільськогосподарських підприємств області, %; **O2** – здатність до інновацій (розрахований елемент **12.01** складової №12 «Інновації» індексу конкурентоспроможності регіонів України); **O3** – співпраця університетів і бізнесу (розрахований елемент **12.04** складової №12 «Інновації» індексу конкурентоспроможності регіонів України); **O4** – рівень сформованості передумов розвитку інноваційної інфраструктури (розрахований інтегральний показник за методикою О. Христенко) [7, с. 8];

4. Фінансовий блок: **F1** – загальний обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт (с/г науки) у % до валової продукції сільського господарства регіону; **F2** – обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій (с/г науки) у % до валової продукції сільського господарства регіону; **F3** – внутрішні поточні витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт (с/г науки) у % до валової продукції сільського господарства регіону.

Результативний блок включає такі показники: **P1** – загальна кількість виконаних розробок (с/г науки) в розрахунку на 1 тис. осіб економічно активного населення регіону; **P2** – кількість створених сортів рослин і порід тварин в розрахунку на 10 тис. осіб економічно активного населення регіону; **P3** – патенти на винаходи (на млн осіб); **P4** – кількість друкованих робіт (с/г науки) в розрахунку на 1 тис. осіб економічно активного населення регіону.

Таким чином, в науково-інноваційному профілі будуть відображені сукупність умов та ресурсів, що обумовляють досягнення визначених результатів економічного розвитку, задоволення суспільних та індивідуальних потреб на основі генерації нових науково-технічних знань та ідей, їх поширення, збереження й використання для розробки і впровадження новачій в аграрний сектор економіки, а також фактичні результати науково-технічної, інноваційної діяльності, отримані за досліджуваний період. При цьому необхідно, щоб усі наведені

показники були співставними, що обумовлює порівняння їх відносних величин, які враховують особливості соціально-економічного розвитку різних регіонів країни.

Отже, алгоритм побудови профілю буде таким:

1) вибір та обґрунтування системи показників для аналізу поточного стану науково-технічного потенціалу й інноваційної активності в аграрному секторі економіки;

2) групування показників за відповідними блоками в системі «ресурси-результат»;

3) формування масиву первинних вихідних статистичних даних для формування науково-інноваційного профілю по кожному блоку показників;

4) приведення вихідних статистичних показників до співставності за рахунок врахування регіональних особливостей: для цього всі показники переводяться у відносні величини (які представляють кінцеві вихідні статистичні дані) за допомогою їх порівняння зі специфічними територіальними показниками (чисельність економічно активного населення, валова продукція сільського господарства, кількість господарюючих суб'єктів в сільському господарстві регіону та ін.);

5) формування зведеної матриці показників науково-інноваційного розвитку в системі координат «ресурси-результат», в якій наводяться всі розраховані показники (всього сімнадцять) за відповідними блоками (їх п'ять) для усіх регіонів України;

6) моделювання регіона-еталона через виділення максимальних значень по кожному із досліджуваних показників серед всіх регіонів України;

7) визначення середнього значення по досліджуваних показниках для всіх регіонів України;

8) побудова профілю регіону в координатах «середній-кращий»: характеристика рівня науково-технічного й інноваційного потенціалу аграрного сектора економіки регіону порівняно з середнім значенням по Україні та з еталоном. При цьому необхідно враховувати, що всі 17 показників будуються в одній системі координат.

З метою порівняння наявного науково-технічного й інноваційного потенціалу та їх результативністю в аграрному секторі економіки сформуємо його науково-інноваційний профіль, використавши наведений алгоритм. Проведений нами розрахунок і аналіз показників науково-інноваційного профілю аграрного сектора економіки України та її регіонів дозволить виявити такі їх максимальні і середні значення (табл. 1).

Таким чином, лідерами за більшістю показниками є Харківська та Київська області (рис. 1).

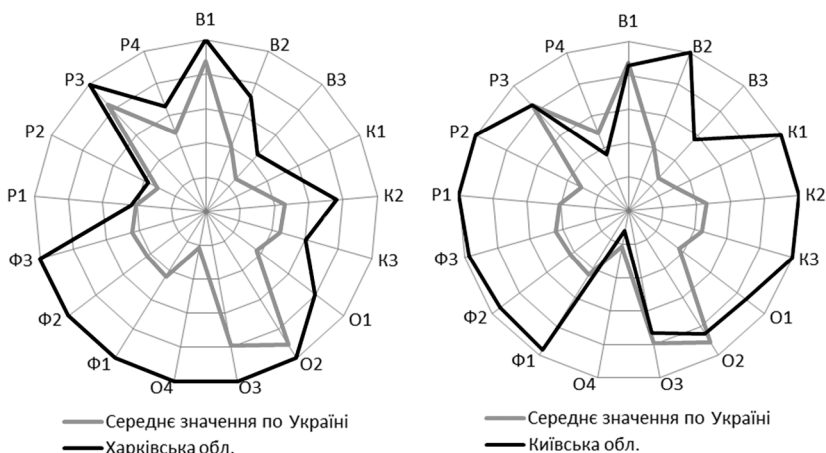

Рис. 1. Науково-інноваційні профілі аграрного сектора економіки регіонів-лідерів України (займають найвищі позиції за більшістю індикаторів)*

*Джерело: побудовано автором

Відповідно ці області мають і найбільшу питому вагу у структурі валової продукції сільського господарства України (Київська обл. – 6,6%, Харківська – 5,4%). Крім того, вони входять до п'ятірки регіонів з найвищим індексом конкурентоспроможності.

Посилення усіх зазначених елементів науково-інноваційного профілю в інших регіонах створить сприятливі умови для розвитку інноваційного підприємництва.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика показників науково-інноваційного профілю аграрного сектора економіки України та її регіонів у 2013 р.

Показники	Умовне позначення	Середнє значення показника по Україні	Максимальне значення показника	
			значення	регіон
1. Освітній блок				
Вища освіта та професійна підготовка	B1	4,45	5,10	Харківська обл.
Кількість аспірантів (с/г науки)	B2	0,052	0,127	Київська обл.
Кількість докторантів (с/г науки)	B3	0,017	0,065	Черкаська обл.
2. Кадровий блок				
Чисельність працівників наукових організацій (с/г науки)	K1	0,489	1,589	Київська обл.
Чисельність докторів наук, зайнятих в економіці області (с/г науки)	K2	0,210	0,458	Київська обл.
Чисельність кандидатів наук, зайнятих в економіці області (с/г науки)	K3	0,136	0,304	Київська обл.
3. Організаційний блок				
Питома вага підприємств та організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи (с/г науки)	O1	0,27	0,73	Чернігівська обл.
Здатність до інновацій	O2	3,56	3,92	Харківська обл.
Співпраця університетів і бізнесу в НДДКР	O3	3,06	3,86	Харківська обл.
Рівень сформованості передумов розвитку інноваційної інфраструктури	O4	0,1313	0,6149	Харківська обл.
4. Фінансовий блок				
Загальний обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт (с/г науки)	Ф1	0,290	0,657	Харківська обл.
Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій (с/г науки)	Ф2	0,291	0,681	Харківська обл.
Внутрішні поточні витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт (с/г науки)	Ф3	0,283	0,639	Харківська обл.
5. Результативний блок				
Кількість виконаних розробок (с/г науки)	P1	0,215	0,526	Київська обл.
Кількість створених сортів рослин і порід тварин	P2	0,253	0,817	Київська обл.
Патенти на винаходи (на млн осіб)	P3	1,07	1,27	Харківська обл.
Кількість друкованих робіт (с/г науки)	P4	1,29	2,63	Херсонська обл.

Джерело: розраховано автором

Основоположна роль при цьому має також відводитися системі цілей і цінностей сучасних підприємств.

Висновки. Формування науково-інноваційного профілю аграрного сектора економіки з використанням запропонованого алгоритму дозволяє здійснити порівняльний аналіз науково-інноваційного потенціалу регіонів в системі «вхід-вихід» («ресурси-результат»). Він може бути використаний для визначення напрямів подальшого розвитку інноваційного підприємства.

Надалі необхідно змінити акцент результативності показників: важливі не кількісні показники новацій, а реалізація інновацій (наприклад, як зазначає В. Жук, не кількість виведених сортів, а площі, які ними засіваються в Україні, сума надходжень на спецрахунки академічних структур від реалізації наукової та інноваційної продукції (розробок, послуг) [8]. А отже, доцільно наводити зазначені дані у статистичних формах щодо обстеження сільського господарства та діяльності науково-дослідних установ аграрного сектора.

Список використаних джерел:

1. Золотухина А. В. Методология построения научно-инновационного профиля региона: опыт ОЭСР и ЮНЕСКО в российском контексте / А. В. Золотухина // Инновационная деятельность регионов. — 2012. — № 2. — С. 41—47.
2. Лігоненко Л. О. Науково-методичні засади та результати оцінювання економіко-технологічного потенціалу регіонів України / Л. О. Лігоненко // Економіка України. — 2013. — № 10. — С. 45—55.
3. Фролов А. В. Предпосылки и условия совершенствования управления инновационной деятельностью региона (на примере Ставропольского края) : автореф. дис-и на соискание уч. степ. канд. экон. наук / А. В. Фролов. — Ставрополь, 2013. — 28 с.
4. Country and Regional Profiles (UIS) [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/document.aspx?ReportId=143&IF_Language=eng.
5. The OECD Science, Technology and Industry Outlook / STI Outlook 2010 [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and-technology/oecd-science-technology-and-industry-outlook-2010_sti_outlook-2010-en.
6. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://competitiveukraine.org.ua/reports/ukraine/2012>.
7. Христенко О. В. Регіональні механізми стимулювання розвитку інноваційної інфраструктури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / О. В. Христенко. — Полтава, 2014. — 20 с.
8. Жук В. М. Економіка інноваційної діяльності НААН / В. М. Жук // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області : науково-виробничий збірник. — Харків : Друкарня ФОП Малахін О. О., 2013. — Вип. 14. — С. 222—233.

О. И. Мельник. Методика формирования научно-инновационного профиля аграрного сектора экономики.

Рассмотрены существующие методические подходы относительно формирования научно-инновационных профилей. Обоснована система показателей и определен алгоритм построения научно-инновационного профиля аграрного сектора экономики. Приведены научно-инновационные профили аграрного сектора экономики регионов-лидеров Украины.

O. Melnyk. Methods of forming scientific and innovative profile of the agrarian sector.

The existing methodological approaches to the formation of scientific innovation profiles are discussed. The system of indicators and the algorithm of science and innovation profile of the agrarian sector development is grounded. The scientific and innovative profiles of the agrarian sector of leading regions of Ukraine are given.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

М. В. Дубініна, О. І. Лугова. Значення трансакційних витрат у формуванні економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства.....	3
В. В. Ключан. Інфраструктура інформаційного обслуговування агробізнесу.....	12
І. В. Гончаренко, К. В. Коноваленко, Ж. В. Сокровіщук. Необхідність розвитку агротуризму на території Миколаївської області.....	20
О. В. Аверчев, Н. О. Аверчева. Сучасний стан та перспективи розвитку галузі рослинництва в Херсонській області	27
S. Zaskaleta, K. Matveyeva. The Main Trends of Professional Training of Specialists for Agrarian Industry in Western European Countries.....	35
А. В. Бурковська, Т. І. Лункіна. Інвестування аграрного сектора економіки України	41
І. В. Барішевська. Теоретичні аспекти формування маркетингової стратегії розвитку аграрних підприємств.....	47
С. О. Малюк. Маркетинговий підхід до трактування сутності товару й товарного асортименту підприємства	55
Н. В. Цуркан. Щодо доповнення показників оцінки ефективності вирощування багаторічних трав	61
О. І. Мельник. Методичні засади побудови та оцінки науково-інноваційного профілю аграрного сектора економіки	67
Р. В. Данильченко. Тенденції розвитку інфраструктури зернового ринку	76
К. В. Якушова. Стан сільськогосподарських угідь у Миколаївській області: екологічний аспект.....	84
В. П. Рибачук. Концепція інноваційної моделі у формуванні теорії і практики розвитку економічних систем.....	92

О. Ю. Скоромна. Удосконалення методу ланцюгових підстановок при аналізі факторів формування прибутку підприємства..... 99

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

А. К. Антипова. Водний режим у посівах люцерни насінневого призначення..... 106

Р. А. Вожегова, М. А. Мельник. Особливості накопичення сирової маси та сухої речовини, фотосинтетична діяльність сої при вирощуванні в умовах Півдня України 114

Ю. О. Лавриненко, В. Б. Рубан. Динаміка листової поверхні рослин кукурудзи та фотосинтетичні показники посівів при краплинному способі поливу в умовах Півдня України 122

В. М. Ловинська, С. А. Ситник, Г. П. Думинський. Ретроспективний аналіз динаміки лісових ресурсів Дніпропетровської області..... 129

В. В. Розенфельд. Технологічні особливості комплексного захисту газонів від фітопатогенів у ландшафтному озелененні..... 135

В. І. Ратошнюк. Вплив елементів технології вирощування на насінневу продуктивність люпину вузьколистого 142

О. А. Туріна, С. В. Дідович, Р. О. Кулініч. Високопродуктивні рослинно-мікробні системи в агроценозах бобових культур Криму 151

Н. С. Пальчук. Формування врожайності різними сортами пшениці озимої при вирощуванні після сої в умовах північної частини Степу України 156

С. В. Чернобай. Формування показників якості зерна ячменю ярого за впливу норми висіву та позакореневих підживлень 163

В. С. Топіха, С. М. Галімов, О. О. Стародубець. Досвід створення промислового свинарства в умовах СГПП «Техмет-Юг» Миколаївської області 170

Г. А. Данильчук. Економічна ефективність вирощування цюголіток підвищеної маси 178

Л. О. Стріха. Використання ферментативно обробленого гірчичного порошку при виробництві сирокоччених ковбас.....	184
М. Г. Тищенко. Пошук ефективних шляхів адаптації тварин при інтродукції їх в умовах глобального потепління.....	189

В ПОРЯДКУ ОБГОВОРЕННЯ

В. О. Ханстантинов. Дотримання академічних стандартів – запорука якісного підручника.....	194
--	------------

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

До друку приймаються статті, що відповідають вимогам ВАК і мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4, а також електронний варіант на CD-ROM. Обов'язково подається: рецензія доктора наук; квитанція про оплату, відомості про автора.

На диску повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (Стаття_Прізвище), файл з розширеною англійською анотацією та, при необхідності, файли з рисунками, графіками тощо.

Обсяг статті – до 10 повних сторінок. Розміри полів: ліве – 20 мм, праве – 20 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, до 30 рядків на сторінці.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word. Шрифт статті – Times New Roman Cyr, через інтервал 1,5, розмір – 14 pt.

Назва статті має бути короткою (до 10 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: «Дослідження питання...», «Деякі питання...», «Проблеми...», «Шляхи...», в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Анотації (українською, російською та англійською) набирати курсивом 12 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: «Досліджено...», «Розглянуто...», «Установлено...» (наприклад,

«Досліджено генетичні мінливості... Отримано задовільні результати...»).

Анотація статті англійською мовою (від 250 до 300 слів) та ключові слова англійською мовою (від 5 до 10 слів). Треба надати професійний переклад анотації статті англійською мовою (завірений печаткою бюро перекладів або відділу кадрів підпис викладача кафедри іноземних мов вашого ВНЗ). Бажано надати цю розширену анотацію українською (російською) мовою.

Анотація англійською мовою повинна бути структурованою (слідувати логіці опису результатів у статті), інформативною (не містити загальних слів); оригінальною (не може бути калькою російськомовної анотації); змістовною (відображати основний зміст статті та результати досліджень).

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад: [1, с. 5; 4, с. 8]).

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку.

Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті.

На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підрисунковими підписами, а таблиці повинні мати заголовки.

Рисунки виконувати у редакторі Microsoft Word за допомогою функції «Створити рисунок», а не виконувати рисунок поверх тексту. Написи на рисунках виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення. У разі використання інших програм для створення рисунків надавати редакції на кожний рисунок окремий файл фотмату TIFF (незжатий – **uncompressed**) або формату JPG (найкращої якості – **best quality**).

Таблиці виконувати у редакторі Microsoft Word за допомогою функції «Додати таблицю». Кожна таблиця повинна займати не більше одного аркуша при розмірі шрифту TIMES тексту таблиці не менш ніж 12 кегль.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі MS Equation – 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Автори мають дотримуватися правильної галузевої термінології (див. держстандарти).

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл.

Скорочення грошових та метричних одиниць, а також скорочення млн, млрд, метричних (грн, т, ц, м, км тощо) писати без крапки.

Якщо в тесті є абревіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Література, що приводиться наприкінці публікації, повинна розташовуватися в порядку її першого згадування в тексті статті й бути оформлена відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу.

Список використаних джерел повинен містити не менше 10 посилань, з яких не менше 7 на зарубіжні видання. Самоцитування – не більше 30%.

Обов'язкова наявність списку літератури англійською мовою (не виключає списку літератури мовою статті). Літературу не обов'язково перекладати англійською мовою. Її можна транслітерувати. Офіційна транслітерація українського алфавіту латиницею регламентується постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 р. № 55. Офіційний трансліт онлайн – <http://translit.kh.ua/?passport>. Транслітерація російського алфавіту латиницею онлайн – <http://www.translitor.net/>.

**Редакційна колегія залишає
за собою право на редакційні виправлення.
ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ**

УДК XXX.XX

Назва статті

*Л. С. Прокопенко, кандидат біологічних наук, доцент
Л. П. Чернолата, кандидат сільськогосподарських наук
Інститут кормів УААН*

Текст анотації українською мовою (50-60 слів)

Ключові слова: 4-7 ключових слів або словосполучень

* Текст статті *

Список використаних джерел:

1. Іваненко І. І. Назва роботи / І. І. Іваненко — К. : Вища школа, 1999. — 111 с.
2. Бобров М. І. Назва статті / М. І. Бобров // Назва журналу. — 1999. — № 6. — С. 23—25.

Название статьи

*Л. С. Прокопенко
Л. П. Чернолата*

Текст аннотации російською мовою (50-60 слів)

Ключевые слова російською мовою

Name of the article

*L. Prokopenko
L. Chornolata*

Text of annotation англійською мовою (50-60 слів)

Keywords англійською мовою

Text of annotation розширена анотація англійською мовою (250-300 слів)

Наукове видання

Вісник аграрної науки Причорномор'я
Випуск 4(81) – 2014

Технічний редактор: *О. М. Кушнарьова.*
Перекладач-коректор: *О. В. Неліна.*
Комп'ютерна верстка: *Ю. В. Антонович.*

Підписано до друку 25.11.2014. Формат 60 x 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 13,1.
Тираж 300 прим. Зам. № _____. Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м.Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.